

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Första Kammaren. N:o 59.

Torsdagen den 19 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda memorial n:o 121 angående statsregleringen för år 1905.

Punkterna 1 och 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

I riksstaten för hvart af åren 1896—1904 hade afsatts ett belopp af 1,400,000 kronor, som tillgodoförts den enligt kungl. bref den 15 november 1895 under statskontorets förvaltning ställda arbetareförsäkringsfonden.

Kungl. Maj:t hade nu föreslagit Riksdagen medgifva, att jämväl i riksstaten för år 1905 måtte till nämnda fond afsättas 1,400,000 kronor.

Utskottet hade i förevarande punkt hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att till arbetareförsäkringsfonden skulle i riksstaten för år 1905 afsättas ett belopp af 1,400,000 kronor.

Vid punkten fanns reservation afgifven af friherrar *N. A. H. Palmstierna* och *J. T. Gripenstedt*, hvilka dock däri ej tillkännagifvit sin åsigt.

Friherre Palmstierna: Då jag antecknat mig som reservant vid denna punkt, har det skett därför att jag i utskottet yrkat afslag därå. Då detta likväl icke fann någon genklang, vill jag icke här göra något yrkande, utan endast med ett par ord angifva skälen för mitt yrkande i utskottet.

Jag vill då till en början säga, att det icke var af politiska

*Angående
afsättning till
arbetare-
försäkrings-
fonden.*

*Angående
afsättning till
arbetare-
försäkrings-
fonden.*

(Forts.)

skäl, som jag satte mig emot saken, då jag för egen del är mycket intresserad af arbetareförsäkring i den mån det lämpligen kan ske, utan det skedde uteslutande af ekonomiska skäl. Jag föreställer mig nämligen i afseende å en fond som denna, om hvilken man icke vet, huru den skall komma till användning, att om än det är lämpligt att under år, då statsregleringen utvisar öfverskott, afsätta summor för det ifrågakvarande ändamålet, bör man dock under dåliga år icke göra någon afsättning, utan vänta därmed till de goda åren, helst då man, såsom jag förut påpekat, ej har klart för sig, huru penningarna skola användas, och Riksdagen nu dessutom afslagit fondens ifrågasatta användning för egna hem. Vid början af riksdagen hade vi en brist i statsregleringen på 10 millioner. Denna brist har visserligen sedan något minskats, men vi se likväl, att det måste upplånas 23 millioner, däraf till rullande materiel 4 millioner, som eljest brukat gå på anslag. Under sådana förhållanden, då man måste låna upp penningar för vanliga utgifter, anser jag ej, att denna fond i år bör förstärkas.

Jag gör icke något yrkande.

Herr Rettig: Vid remissen af den kungl. propositionen tillät jag mig fästa uppmärksamheten på denna post. Jag ansåg nämligen det vara oegentligt att afsätta medel till en fond, hvars användande man icke kände till, och jag hyser fortfarande samma uppfattning. Statsutskottet har emellertid nu tillstyrkt afsättningen.

Jag vet alltför väl, att utskottet haft mycket att beställa under riksdagen, men det synes mig dock, som om en så pass viktig anslagspost bort komma något tidigare fram och ej i riksdagens sista timme, då ingenting annat är att göra än att taga saken som den föreligger.

Om vi göra en jämförelse mellan denna post och många andra utgifter, förefaller det ganska märkvärdigt, att utskottet här visar sig så liberalt utan någon som helst motivering. Jag erinrar mig, då det var fråga om att med något högre belopp öka fonden till handelsstipendier, hvilken fråga väckts af en ledamot i Andra Kammaren, ansåg utskottet det vara alldeles för mycket, förklarade frågan icke vara utredd och afstyrkte beloppet, och det var endast på den gemensamma voteringens väg, som denna ökning kom till stånd. Här förelåg dock ett verkligt behof för vår handelsnäring att få ett dylikt anslag så stort som möjligt. Nu är det åter fråga om anslag till en sak, som man ej känner till hvad den egentligen innebär, och som Riksdagen icke beslutit. Vid remissdebatten förklarade statsministern, att meningen vore att använda fonden för utdelande af lån till egna hem. Men detta har ju icke realiserats. Vidare tillade hans excellens statsministern: »Jag föreställer mig att vi här i landet kanske komma till en allmän invaliditetsförsäkring och då är godt att hafva denna fond fylld.» Nu gäller att först göra klart för sig, hvad man menar med invaliditetsförsäkring.

Vi hafva redan fått en lag om ersättning åt arbetare vid olycksfall, men hvad menas med invaliditetsförsäkring? Man afser väl ålderdomsförsäkring, men i så fall borde väl först en utredning om ålderdomsförsäkring finnas. Statsministern ansåg det vara lämpligt att hafva denna fond fylld. Men om vi skola fortsätta att samla medel till fonden, borde vi väl först veta, hur stor den skall blifva. I de få länder, där ålderdomsförsäkring är införd, är belåtenheten därmed ringa. Och i andra stora kulturstater har man icke vågat sig på saken. Och man gjorde väl klokast uti att, innan man samlar till och fyller en sådan fond, man först hade klart för sig, huruvida man önskade den eller icke. Jag nästan befarar, att man genom att oupphörligen år efter år afsätta till en sådan fond gifver på hand, att vi skola hafva denna institution införd i vårt land, och därmed är saken en fait accompli, som icke kan ändras, och då kan man med skäl fråga: hvarför gjorde icke kammaren motstånd, då denna fråga först kom fram om afsättande af medel till en allmän ålderdomsförsäkring? Denna fråga har enligt mitt förmenande alltför stor räckvidd för att man på detta sätt år efter år blott afsätter till en fond, angående hvars användning och ändamål man ej äger full klarhet.

Det kan naturligtvis icke falla mig in att i denna riksdagens sena timme göra något yrkande, men lika väl som jag förut opponerat mig mot saken, har jag icke heller nu kunnat låta den passera utan att allvarligt protestera däremot.

Herr Tamm, Hugo: Jag vill blott nämna, att man hvarken å afdelningen eller i utskottet kastat åt sidan herr Rettigs yttrande vid remissdebatten, utan att detta blifvit taget under ompröfning. Jag vill då i afseende å denna fond säga, att när afsättning skedde första gången, var jag på den afdelning, som först fick taga hand om frågan, och jag var då på de skäl herr Rettig anført *emot* den så långt det var möjligt och stod äfven jämte andra såsom reservant sista gången, då ärendet afgjordes. Nils Pettersson i Runtorp hade då inom Andra Kammararen framställt yrkande om upphörande af denna afsättning, men lyckades blott samla nitton röster för sin mening, och då han kort därefter tog afsked af mig, sade han: »Nu lämnar jag Riksdagen, där det numera icke finnes flera än 19, som icke äro socialister». Det var hans syn på frågan.

Det finnes emellertid i Andra Kammararen vissa strömningar, och en stor del af kammarens ledamöter äro ganska ideellt anlagda, och dessa finna eller tro sig finna det vara ett ofantligt vackert och eftersträfvansvärdt mål att såvidt möjligt genom ålderdomsförsäkring sörja för och betrygga de gamles ålderdom. För min del tror jag icke, att man på den vägen kan nå detta mål, men hela denna grupp inom Andra Kammararen är af rent menliga skäl benägen för dessa årliga afsättningar, hvarigenom de tro sig succesivt arbeta för vinnandet af detta deras önskemål. Vidare veta herrarne, att

Angående
afsättning till
arbetare-
försäkrings-
fonden.
(Forts.)

Angående
afsättning till
arbetare-
försäkrings-
fonden.
(Forts.)

det finnes en grupp i Andra Kammaren, för hvilken denna fråga alltmera blir en så att säga politisk fråga, och dessa två grupper äro så starka, att det visat sig omöjligt, hvar gång det varit fråga därom, att få det ringaste understöd för fondens upphörande. Här finnas således två starka motiv för afsättningens fortvaro. Därtill kommer, att då här i kammaren både herr Rettig och friherre Palmstierna sagt, att de icke hafva något emot *saken* alls, utan att det endast är en *finansiell* fråga, så torde utsikterna att under andra förutsättningar än finansiellt behof afslå anslaget vara skäligen svaga. Därför tror jag det är riktigast att, när förhållandena äro sådana, att det är omöjligt att för närvarande få det ringaste understöd för ett afslags- eller ändringsyrkande, bifalla utskottets hemställan. Hvad händer i själfva verket genom en afsättning till fonden? Då ju meningen är, att en stor del af fonden skall placeras i svenska statens obligationer, händer ingenting annat, än att i statskontoret, dit obligationerna från riksgäldskontoret öfverflyttas, bildas en sorts fond af egna obligationer, hvilka eljest blifvit utbjudna på allmänna marknaden, så att skadan eller rättare den finansiella skadan för statsverket i detta fall synes mig icke vara särdeles stor.

Däremot kan ifrågasättas, såsom de föregående talarne gjort, huruvida det kan vara lämpligt att under trång budget afsätta till fonden, d. v. s. taga skattemedel och afsätta därtill. Jag vill icke försvara riktigheten häraf, men med den färg, som lagts på detta anslag, och då det icke är förenadt med någon finansiell fara, har jag för min del icke satt mig emot att, då statsbudgeten icke är så trång, att den icke kan medgifva någon afsättning, låta afsättning ske till fonden; men jag tar för gifvet, att, om något år budgeten skulle bli för trång, afsättningen för det året kommer att suspenderas. Det glädde mig, att en ledamot af statsutskottet, herr Pettersson, tagit upp det förslag, jag förut och äfven i år gjort och sökt förfäktat inom afdelningen. Hvarför skola vi afsätta 1,400,000 kronor? Hvarför icke afsätta i den mån vi hafva tillgång och taga en jämn summa af öfverskottsmedel, sedan budgeten reglerats. Detta förslag vann ej bifall inom afdelningen och icke heller inom utskottet, men det är en princip, som jag anser lämplig. Om det finns t. ex. 500,000 kronor, må man taga dem dit o. s. v. Om man vidhåller den princip, som herr Pettersson förfäktat och som jag anser vara den riktiga, så följer däraf, att den förebräelse, som herr Rettig riktade mot förslaget, nämligen att begäran om afsättning skulle framkomma tidigare, förlorar sin betydelse. Den kan då icke framkomma, förrän man vet, hur hög budgeten är, och detta låter sig ju ej bestämmas, förrän statsregleringen uppgjorts. Före statsregleringen har man ju alls ingen grund för afsättningens storlek att gå efter.

Frågan ligger nu så, och jag är öfvertygad, att många nog dela denna min åsikt, men såsom förhållandena nu äro, då budgeten i år utan särskild svårighet tillåter en afsättning och då jag är

aldeles säker på att ett afslagsyrkande ej skulle åstadkomma annat än en opinionsyttring, får jag, herr talman, tillstyrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
afsättning till
arbetare-
försäkrings-
fonden.
(Forts.)*

Herr Benedicks: Den ärade utskottsordföranden hade ju ett mycket beskedligt försvar, beskedligt mot dem, som icke i princip äro af den åsikten, att 1,400,000 kronor skola afsättas, när Riksdagen för att fylla sin budget måste göra en upplåning på 20,779,000 kronor. Däri ingår visserligen den nu beslutade egnahemslånefonden med tio millioner, men resten är dock likvisst medel, som i många fall förut icke bestridts med lånta medel, särskildt posten 4 millioner till rullande materiel för järnvägarne. Men den trånghet, som utskottets ordförande talade om, har åstadkommit, att många och viktiga anslag strukits på budgeten. Jag påminner i sådant afseende om torpedbåten och anslaget till Karlskrona torpedbatteri. Ja, mina herrar, med dessa 1,400,000 skulle vi i stället, om man bara afsatt beloppet till att bygga torpedbåtar, hafva fått sju sådana hvarje år. Jag behöfver icke längre fortsätta.

Frågan om ålderdomsförsäkring är icke aktuell, och jag hoppas, att den aldrig blir det, ty det är enkelt och klart, att man skall försäkra sig mot hvad som är *osäkert*, men får en människa lefva, nog får han både sjukdom och ålder. Det, som hjälper, är sparsamhet, att man själf afsätter medel för att trygga sin ålderdom. Jag vågar i likhet med den föregående talaren icke göra något yrkande, men om tiden tilläte det, skulle det minsann blifvit något annat.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 4—9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 17 och 18 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

n:o 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående ändring af § 21 läroverksstadgan,

n:o 25, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen om åvägabringande af en åskådligare statistik beträffande vissa skogar, och

n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående åtgärder mot smittosam venerisk sjukdoms spridande genom äktenskap af personer, som äro med sådan sjukdom behäftade,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Ifrågasatt
ändring af §
45 regerings-
formen m. m.* Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 14, 15, 45 och 48 regeringsformen.

I en inom Andra Kammaren af herr *A. Hedin* väckt motion, n:o 272, hade föreslagits

1) att Riksdagen måtte till hvilande antaga den ändringen af 45 § regeringsformen, att ur densamma uteslötes ordet *civilt*;

2) att § 14 regeringsformen måtte erhålla följande lydelse:

»Konungen utnämner i statsrådet en högste befälhafvare öfver krigsmakten till lands och en högste befälhafvare öfver krigsmakten till sjöss»;

3) att följande förslag till ändring af 15 § regeringsformen måtte till hvilande antagas:

»Kommandomål, hvarmed förstås sådana enkla militäriska mål, som icke efter grundlagen höra till föredragning i statsrådet, icke leda till stiftande af nya, icke till ändring, förklaring eller rubbning af gällande lagar och allmänna ekonomiska författningar, eller uti dispositionen af allmänna medel, afgöras af Konungen i närvaro af statsministern, försvarsdepartementens chefer, öfverbefälhafvarne för landtförsvaret och för sjöförsvaret samt chefen för finansdepartementet, på föredragning af den bland försvarsdepartementens chefer, till hvars departement ärendet hörer», och

4) att Riksdagen ville till hvilande antaga följande tillägg till 48 § regeringsformen:

»— — dock må officerare i tjänst hvarken kunna till sådan beställning nämnas, ej heller eljest till hoftjänstgöring användas.»

Utskottet hade på angifna grunder hemställt, att herr Hedins förevarande motion, i hvad den afsåge ändrad lydelse af:

1:o) § 45 regeringsformen,

2:o) § 14 regeringsformen,

3:o) § 15 regeringsformen,

4:o) § 48 regeringsformen,

icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Friherre Palmstierna: Jag tillåter mig nämna, att den till grund för utlåtandet liggande motionen n:o 272 inom Andra Kammaren efter min uppfattning strider i sin motivering å sidorna 5 och 6 mot regeringsformens 3 och 90 §§.

Jag har intet yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 16 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 9, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af §§ 37 och 75 riksdagsordningen, samt

n:o 10, i anledning af väckt motion om ändringar i § 13, mom. 1, § 15 och § 20 riksdagsordningen, biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 162, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställning i fråga om löneförhöjning för småskolelärarinnor m. m.;

n:o 163, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående förordnande af rättegångsbiträde åt häktad, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående användande för visst ändamål af det å andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter;

n:o 164, angående uttagningen till tjänstgöring af icke vapenföra värnpliktige;

n:o 165, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändrad lydelse af 23 § i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående kostnaderna för utvidgning af riksförsäkringsanstaltens och postsparbankens verksamhet; samt

n:o 166, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t dels med begäran om framläggande af förslag till lag angående gemensamhetsskogar för kommuner, korporationer och enskilda, dels ock i fråga om viss ändring i förordningen angående skogsvårdsstyrelser den 24 juli 1903.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 11,39 f. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 19 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets memorial:

n:o 122, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 123, angående öfverlämnande till Kungl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 124, angående den nya riksstaten; äfvensom

bevillningsutskottets betänkande n:o 46, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 161, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statsverkets räkning af Trollhätte kanalverk m. m.;

n:o 168, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter sadelmakaren Johan Fredrik Killander från Skärstad i Östergötlands län;

n:o 169, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående medgifvande för under bildning varande Luleå järnvägsaktiebolag att för visst fall erhålla malm från grufvor i Gellivare socken af Norrbottens län; samt

n:o 170, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af förbättrad aflöning under år 1904 åt den vid tullkammaren vid Riksgränsen anställda personal.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 176, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 39 och 41 regeringsformen.

Justerades ytterligare två protokollsutdrag för denna dag.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets memorial n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af utskottets utlåtande n:o 5 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 49 och 87 regeringsformen samt §§ 10 till och med 25 äfvensom §§ 27, 28 och 38 riksdagsordningen jämte inom Riksdagen väckta förslag i fråga om valrätten till Riksdagens kamrar.

Kammaren åtskildes kl. 7,12 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 20 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Vid föredragning af konstitutionsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af utskottets utlåtande n:o 5 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 49 och 87 regeringsformen samt §§ 10 till och med 25 äfvensom §§ 27, 28 och 38 riksdagsordningen jämte inom Riksdagen väckta förslag i fråga om valrätten till Riksdagens kamrar, godkändes utskottets i memorialet gjorda anmälan.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

n:o 122, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret,

n:o 123, angående öfverlämnande till Kungl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret, och

n:o 124, angående den nya riksstaten,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Vid föredragning af bevillningsutskottets sistlidne dag bordlagda betänkande n:o 46, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 132, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landförsvaret;

n:o 133, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet;

n:o 134, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

n:o 135, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 136, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet; samt

n:o 167, angående beräkning af statsverkets inkomster.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslijs förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 40, angående dispositionen af besparingarna under hufvudtitlarna;

n:o 41, angående statsregleringen;

n:o 42, angående beräkning af riksgäldskontorets utgifter och inkomster;

n:o 43, angående kreditivsummorna;

n:o 44, angående åtskilliga på grund af § 89 regeringsformen väckta frågor;

n:o 45, angående val af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret;

n:o 46, angående lagbestämmelser i syfte att hjulringar å arbetsåtkdon skola hafva viss fastställd bredd;

n:o 47, angående ändring af 47 och 48 §§ landstingsförordningen;

n:o 48, rörande förslag till lag angående handel med konstgjorda gödselmedel;

n:o 49, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning;

n:o 50, om förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

n:o 51, angående lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgadt;

n:o 52, angående stämpelafgiften för friherre T. G. E. Gyllenkroks fång af fideikommissegendomen Svenstorp; samt

n:o 53, angående lån af statsmedel för beredande af tillfälle för arbetare att på landsbyden förvärfva egna hem.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 175, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 49 och 87 regeringsformen samt §§ 10 till och med 25 äfvensom §§ 27, 28 och 38 riksdagsordningen.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 177, till Konungen, angående bevilning af fast egendom samt af inkomst.

Justerades ytterligare två protokollsutdrag för denna dag.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 178, angående statsregleringen för år 1905 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp;

n:o 179, angående upprättadt nytt reglemente för riksgäldskontoret; samt

n:o 180, med öfverlämnande af ny riksstat;

hvar efter ett protokollsutdrag härom justerades.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Kammaren åtskildes kl. 12,21 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 20 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 54, angående lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen;

n:o 55, angående ändringar i gällande vattenrättslagstiftning;

n:o 56, angående lag om ändrad lydelse af 8 kap. 25 § strafflagen;

n:o 57, angående utredning och förslag till afhjälpande af vissa missförhållanden i afseende å stämpelbeläggning af köp af fast egendom m. m.;

n:o 58, rörande förordning angående villkoren för postbefordran af tidningar och andra periodiska skrifter;

n:o 59, angående ändring af dels § 8 tulltaxeunderrättelserna, dels ock gällande taratariff;

n:o 60, angående en inkomstskatt för år 1905;

n:o 61, angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning;

n:o 62, angående bestämmelserna rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

n:o 63, rörande viss ändring i gällande förordning angående stämpelafgiften;

n:o 64, angående dels förändrad lydelse af 33 § bevillningsförordningen, dels ock ändrade föreskrifter rörande bevillning för inkomst af kanalanläggning och järnvägsdrift;

n:o 65, angående lag om samäganderätt, lag om ändrad lydelse af 94 § skiftesstadgan samt lag om ändrad lydelse af 29 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring;

n:o 66, angående ändringar i gällande sjöfartslagstiftning;

n:o 67, rörande lag angående förlängning af tiden, under hvilken förordningen den 6 juni 1883 rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, skall vara gällande;

n:o 68, angående löneförhöjning för småskolelärarinnor m. m.;

n:o 69, dels angående förslag till lag om förordnande af rättegångsbiträde åt häktad, dels ock angående användande för visst ändamål af det å andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter;

n:o 70, angående uttagningen till tjänstgöring af icke vapenföra värnpliktige;

n:o 71, angående dels ändrad lydelse af 23 § i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, dels kostnaderna för utvidgning af riksförsäkringsanstaltens och postsparbankens verksamhet;

n:o 72, rörande lag angående gemensamhetsskogar för kommuner, korporationer och enskilde;

n:o 73, angående upphörande af Öfver Selö pastorats i Strängnäs stift prebendeegenskap;

n:o 74, angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt löne- och pensionsreglering för de vid dem anställda lärare;

n:o 75, angående löne- och pensionsreglering för folkskoleseminarierna samt stat för folkskoleseminariet i Strängnäs m. m.;

n:o 76, angående löne- och pensionsreglering för högre lärarinneseminarier;

n:o 77, angående förslag till ändrad lydelse af §§ 49 och 87 regeringsformen samt §§ 10 till och med 25 äfvensom §§ 27, 28 och 38 riksdagsordningen;

n:o 78, angående ändrad lydelse af §§ 39 och 41 regeringsformen;

n:o 79, angående beviljning af fast egendom samt af inkomst;

n:o 80, i afseende å statsregleringen och rörande de med statsverket gemenskap ägande ämnen;

n:o 81, angående beredande af lånemedel för anläggning af vissa interurbana telefonledning;

n:o 82, angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende i afseende å lokala telefnät;

n:o 83, angående anslag till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar;

n:o 84, angående anslag till fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee;

n:o 85, angående förvärfvande för Kungl. Maj:ts och Kronans räkning af Trollhätte kanalverk m. m.; samt

n:o 86, angående beredande åt riksgäldskontoret af kassareserver i utlandet.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Tillkännagafs, att Kungl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla Riksdagens samtliga ledamöter att lördagen den 21 innevarande månad, efter förrättad gudstjänst, sig å rikssalen infinna för att enligt 36 § riksdagsordningen af Kungl. Maj:t hemförlovas.

Kammaren åtskildes kl. 8,35 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Lördagen den 21 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10,30 f. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Herr talmannen och kammarens ledamöter afgingo kl. 10,45 f. m. till Storkyrkan, där riksdagspredikan hölls af komministersadjunkten i Klara församling A. E. Svanberg.

Efter gudstjänstens slut begaf sig kammaren till rikssalen, där jämväl Andra Kammaren infann sig. Sedan herr statsrådet och chefen för civildepartementet Westring uppläst Kungl. Maj:ts förordnande för hans excellens herr statsministern Boström att å Kungl. Maj:ts vägnar afsluta riksdagen, samt talmännen, hvar för sig, framfört kamrarnes undersåtliga välönsknningar, och riksdagsbeslutet blifvit af herr statsrådet och chefen för civildepartementet uppläst, förklarade, å Kungl. Maj:ts vägnar, hans excellens herr statsministern 1904 års lagtima riksmöte vara afslutadt.

Efter det kammarens ledamöter återkommit till samlingsrummet och där intagit sina platser, framträdde greve Sparre till talmansbordet och yttrade:

Det är förmodligen sista gången, som kammaren varit kallad till sammanträde i denna sal. När kammaren nästa gång sammanträder, torde det nya riksdagshuset vara färdigt att öppna sina portar för Riksdagen. Den gamla samlingshallen, det gamla hemmet för Riksdagen, om jag så får säga, lämna vi nu för ett större, ett modernare, ett dyrbarare än det vi hittills haft. Men det är många och rika minnen, som äro fästade vid vårt gamla hem här. Det tillkommer icke mig att närmare ingå därpå, men väl torde det vara skäl för enhver att göra en jämförelse mellan åren 1867 och 1904 för att finna, hvilken utveckling vårt land vunnit under den tiden, och huru mycket under samma tid fosterlandskärleken vunnit i arbetet för fosterlandets väl.

Min riksdagshistoria, om jag så får uttrycka mig, faller nästan uteslutande samman med sammanträdena här. Endast de fyra första åren deltog jag icke i dem. Men sedan har jag hela tiden varit medlem af kammaren och åtnjutit mycken välvilja, mångt bevis på förtroende, som jag tacksamt minnes. De sista nio åren, då jag haft det dyrbara uppdraget att vara kammarens talman, framtråda dock mest för mig nu i afskedets stund. Talmannens klubba är tung; men den har varit lätt i min hand, ty den har uppburits af mina kamraters förtroende och deras välvilja och af den vänlighet, den hjärtlighet, som mött mig från alla håll. Jag ber er vara öfvertygade, mina herrar, att hvarje uttryck däraf skall af mig bevaras i tacksamt minne. Särskildt ber jag att få uttala mitt tack för den nu avslutade riksdagen, och till detta mitt tack lägger jag till eder alla ett varmt och innerligt farväl.

Detta tal besvarades af hans excellens friherre von Essen i följande ordalag:

Herr grefve! Då Ni nu låtit klubban falla i detta rum, antagligen sista gången, som Ni nyss antydde, så är det ett uttryck för kammaren, som jag tillåter mig frambära, då jag är viss om att alla förena sig i en gemensam önskan, att Ni på den nya platsen fortfarande kommer att fatta samma klubba och utföra edert uppdrag förvisso med samma heder som hittills under så många år. Kammaren anhåller genom mig att för Eder få uttala sin synnerligen hjärtliga och värdsamma tacksamhet för det outröttliga arbete, den välvilja och den skicklighet, hvarmed Ni denna riksdag och under så många föregående riksdagar uppfyllt Edert ansvarsfulla åliggande. Jag ber, att kammarens ledamöter må alltid hos Eder, herr grefve, få stanna i kärt minne. Säkert är, att Ni skall af dem aldrig förgätas. Till sist anhåller jag, att Ni tillsammans med oss alla vid detta högtidliga tillfälle ville såsom afsked, ett sista ord i detta rum, uttala ett enstämmigt: Gud bevare Konungen och fäderneslandet!

Från kammarens närvarande ledamöter återljöd enhälligt: Gud bevare Konungen och fäderneslandet!

Kammarens ledamöter åtskildes klockan 12,15 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.